

Zevende zondag van Pasen, Hand. 7:55-60, Joh. 17:20-26.

Peter van Dael SJ

Jezus' laatste woorden

Het evangelie van vandaag is moeilijk te volgen, want er gebeurt niets en het klinkt erg abstract. Om deze tekst te kunnen begrijpen moeten we ons eerst afvragen op welke plaats in het Johannesevangelie deze woorden te vinden zijn. Dat is tijdens het laatste avondmaal, de laatste uren van Jezus' samenzijn met zijn leerlingen. Hierna wordt hij gevangengenomen en ter dood gebracht. Jezus spreekt zijn leerlingen toe in een lange afscheidsrede. Dergelijke afscheidsredes komen meer voor in de Bijbel. Zo houdt Mozes voordat hij sterft een lange toespraak tot zijn volk. Een dergelijke toespraak kun je beschouwen als een geestelijk testament. Degene die weldra zal sterven vat samen wat hij wil nalaten aan zijn nakomelingen.

Eenheid

Als je de tekst van het evangelie enige keren herleest, beginnen een paar dingen op te vallen. In de eerste plaats dat er een aantal 'partijen' in het geding is. Genoemd worden: de Vader, Jezus zelf, zijn leerlingen, hun leerlingen, en ten slotte de wereld. Het gaat verder om verbondenheid tussen al die partijen. Het gaat om de eenheid tussen de Vader en Jezus, om eenheid tussen Jezus en de gelovigen, om eenheid tussen de gelovigen onderling. Ook de wereld wordt genoemd: de buitenwereld, voor wie de Vader van Jezus een onbekende is, maar de hoop wordt uitgesproken dat ook die wereld tot die eenheid zal toetreden.

Eenheid niet gebaseerd op dogma's, wetten of macht

De eenheid waarvan sprake is, is niet gebaseerd op een dogmatische omschrijving van God, maar op een ervaring van God. Jezus moet Gods nabijheid bijzonder sterk hebben beleefd. Hij sprak Hem dan ook aan als Vader.

De eenheid waar het in het evangelie om gaat, is ook niet gebaseerd op wetten en regels. We lezen in het evangelie hoe Jezus creatief omgaat met de wet wanneer de zorg voor de ander, de liefde, in het geding is. Zo genas hij zieke mensen, ook al was het sabbat en ook al werd hem dit door de Farizeeën en Schriftgeleerden kwalijk genomen (Lc. 6:6-11, 13:10-17).

De eenheid waarvan gesproken wordt, is ook niet een eenheid die gebaseerd is op macht en geweld. Het is niet uitgesloten dat Jezus met velen van zijn volksgenoten had gehoopt dat God Israël zou bevrijden van de Romeinse overheerser, maar zelf was hij niet bereid om God een handje te helpen door geweld te gebruiken. Jezus hoorde niet tot de partij van de zeloten, nationalisten die opstand en geweld niet schuwden. In de latere geschiedenis is geweld wel gebruikt om mensen tot een bepaalde godsdienst te dwingen. Maar de eenheid waarvan Johannes spreekt is niet gebaseerd op geweld en dwang.

Eenheid gebaseerd op liefde

In het evangelie is sprake van een andere dynamiek: de dynamiek van de liefde. Het gaat erom dat de liefde waarmee de Vader Jezus liefhad ook in zijn volgelingen zou zijn. Er is een doorgaande beweging van de Vader naar Jezus, van Jezus naar de apostelen, van Johannes naar zijn gemeente, ergens in Klein-Azië, twee generaties na de dood van Jezus, en van de gemeente van Johannes naar de huidige hoorders van het Johannesevangelie. De lijn eindigt bij wat Johannes de 'wereld' noemt. Onder wereld moet hier worden verstaan de

buitenwereld. Soms de vijandige buitenwereld, de wereld die zich van Jezus en van Stefanus heeft ontdaan. Over Stefanus hoorden we in de eerste lezing. Maar ook deze wereld moet gewonnen worden. Het moet Gods eigen wereld worden. Niet door geweld, maar door aanstekelijke liefde en door vergeving. Denk in dit verband aan de laatste woorden van Jezus aan het kruis: Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen (Luc. 23:34). Denk ook aan de laatste woorden van Stefanus: Heer, reken hun deze zonde niet aan!

Dat het om de liefde gaat, wordt heel duidelijk in andere uitspraken van Johannes. Hij mag dan wel abstract en op het eerste gezicht onbegrijpelijk overkomen, in andere opzichten is hij duidelijk en concreet. Een citaat uit zijn eerste brief: Wij hebben lief omdat God ons het eerst heeft liefgehad. Als iemand zegt: 'Ik heb God lief', maar hij haat zijn broeder of zuster, is hij een leugenaar. Want iemand kan onmogelijk God, die hij nooit gezien heeft, liefhebben als hij de ander, die hij wel ziet, niet liefheeft (1 Joh. 4:19-20). Dat liefde geen soft, nietszeggend begrip is, dat verder geen praktische consequenties heeft, blijkt uit het levenseinde van Jezus zelf en van Stefanus, die hun trouw aan hun roeping moesten bekopen met de dood. Het blijkt ook uit het volgende citaat uit de eerste brief van Johannes: Hoe kan Gods liefde in iemand blijven die genoeg heeft om van te bestaan, maar zijn hart sluit voor een broeder of zuster die hij gebrek ziet lijden? (1 Joh. 3:17). Elkaar liefhebben betekent delen met elkaar. Zo concreet is de liefde.

De keten van liefde die Johannes beschrijft, rijkt ook tot ons in onze wereld, een wereld die hoe langer hoe minder boodschap heeft aan kerk en christendom. Maar in de wereld waarin wij leven, een wereld waarin zoveel verdeeldheid heerst, waarin zoveel spanningen tussen verschillende groepen bestaan, heeft de boodschap van Jezus, dat Gods liefde aan de oorsprong ligt, meer dan ooit betekenis. Wanneer wij ervan uitgaan dat God tot ieder van ons zegt: 'jij mag er zijn', dan worden wij geholpen en uitgedaagd om ook anderen in dit licht te zien. Wanneer wij kunnen of willen geloven dat God onze Vader is, dan volgt daaruit dat wij de anderen als broers en zussen zien. Van dit geloof kan de wereld alleen maar beter worden.